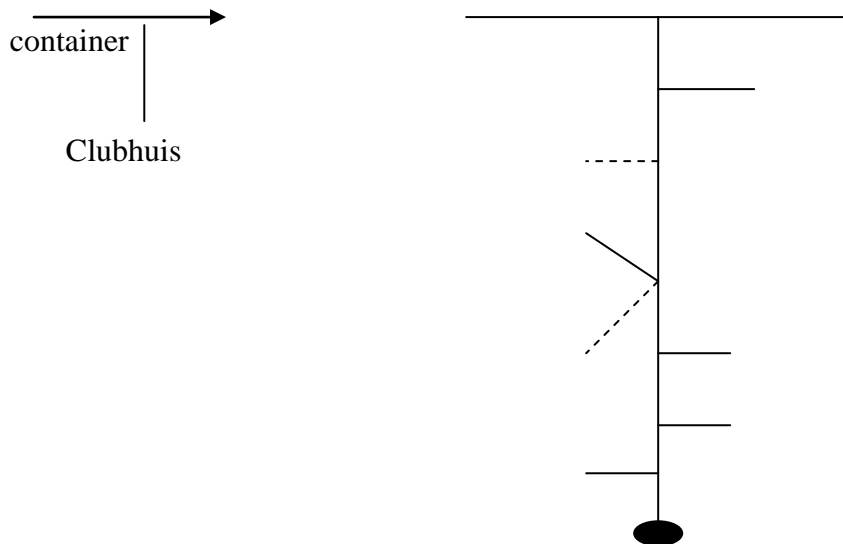

Wandeltocht

Ongeveer 15 kilometer door de omgeving.

Een ————— is een verharde weg

Een - - - - - is een onverharde weg

Landgoed Wolfslaar

De geschiedenis van Landgoed Wolfslaar voert ver terug in de geschiedenis. In de oostgevel van het landhuis vinden we een steen die het jaartal 1694 vermeldt, maar vele, vele decennia eerder wordt in de archieven al gewag gemaakt van een ‘boerenhoeve, compleet met weilanden, akkers, een moestuin en een grote boomgaard.’ In de loop der tijd is deze boerenhoeve minstens vijf keer vernietigd en weer opgebouwd.

In 1862 geeft de toenmalige eigenares, barones Charlotte Storm-Cuypers opdracht tot de bouw van het statige, stijlvolle landhuis en koetshuis zoals wij deze tegenwoordig kennen. Haar erfgenamen verkopen het geheel in 1905. Tussen 1905 en 1947 wordt Landgoed Wolfslaar door verschillende families bewoond, totdat het in 1955 wordt verkocht aan de gemeente Breda. Achtereenvolgens fungeert Wolfslaar als kraamopleidingsinstituut, onderdeel van de Volkshogeschool Bouvigne en als kantoor van de Grontmij.

In 1998 besluit de gemeente dat het pand rijp is voor restauratie, en dat is het moment waarop Ton Pinxten, meesterkok en meestergastronoom, ten tonele verschijnt. Hij viel als een blok voor de twee prachtpanden in dat schitterende park, en besloot er een luxe conferentie- en feestlocatie met bijbehorend restaurant van te maken. Voor het restaurant werd chef-kok Maarten Camps aangetrokken, de perfecte keus zoals vijf jaar later zou blijken nadat de eerste Michellinster is behaald.

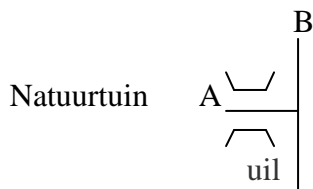
Ooievaarsbos

De gemeente Breda heeft voor iedere baby die in het jaar 2000 in de gemeente is geboren, een boom geplant in de buurt van Bezoekerscentrum Wolfslaar. Er zijn in 2000 in totaal zo’n 3.500 baby’s in Breda geboren, waarvan 2.000 ‘echte’ Bredanaars en 1.500 uit de regio. Al die bomen vormen samen, aan de Charlotte Cuypersdreef en aan de oever van de Bavelse Leij, het Ooievaarsbos, samen met enkele exemplaren die moesten wijken voor de aanleg van de Hogesnelheidslijn en de verbreding van de A16.

Ijskelder

's Winters werd er ijs vanuit de vijver naar de kelder gebracht. Omdat de kelder zo goed geïsoleerd was, bleef dat ijs een groot deel van de zomer bevroren. Het ijs werd dan iedere keer in stukken naar het huis gebracht en daar gebruikt om eten koel te bewaren. Die ijskelder was dus een soort koelkast voor de mensen. In 1955 is de kelder door de gemeente Breda gesloten. Maar hij is hierdoor niet in onbruik geraakt. Hij is namelijk geschikt gemaakt als overwinteringsplaats voor vleermuizen. Dit is gedaan door er een invliegspleet in te maken en latjes aan het plafond te bevestigen waaraan de vleermuizen kunnen hangen. Als lokmiddel is een mengsel van vleermuizenpoep gebruikt. Om te zorgen dat diverse soorten er op af komen, is er poep genomen van verschillende soorten vleermuizen. In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken, zijn vleermuizen geen gevaarlijke bloedzuigende dieren. Het zijn insectenetende zoogdieren, die 's nachts met behulp van hun gehoor (sonar- of echopeiling) en tastzin (onder meer oor- en neusaanhangsels) op jacht gaan. Het gebit is gespecialiseerd in het vasthouden, doorboren en kraken van vliegende insecten. Hun jongen komen ter wereld in 'kraamkamers' in boomholten, rotsspleten of grotten. Zij worden gedurende twee weken door de moeder meege dragen en zitten dan vastgezogen aan een tepel en vastgeklampt aan de buikhuid."

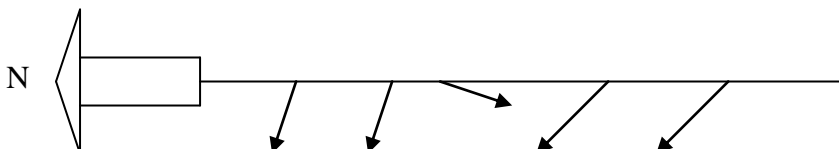
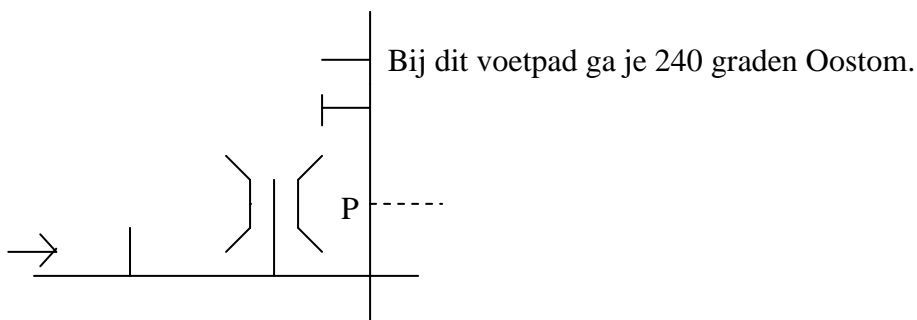
Wie heeft opdracht gegeven tot de bouw van het huidige landhuis Wolfslaar?

A. Maarten Camps

B. Charlotte Storm-Cuypers

Natuurtuin

De natuurtuin van het bezoekerscentrum bevat tal van bijzondere planten, insecten, vogels en amfibieën. De tuin is in 1999 geopend. Het is de bedoeling dat de natuurtuin het oude Brabantse beekdallandschap zo goed mogelijk gaat benaderen. Er zijn vennetjes aangelegd, poelen, heuvels en een akker. De akker wordt bebouwd door leerlingen van de Vrije School in Breda. Bijzonder is dat ook een deel van de historie van landgoed Wolfslaar nog in de natuurtuin is terug te vinden. Zo loopt het pad dat vroeger de verbinding vormde tussen Bavel en Ulvenhout door de tuin, en is het sluipteggetje te ontdekken dat het personeel van het landgoed gebruikte om Ulvenhout te bereiken. Het Amfitheater van de natuurtuin is in trek als speelplek voor culturele instellingen en verenigingen.

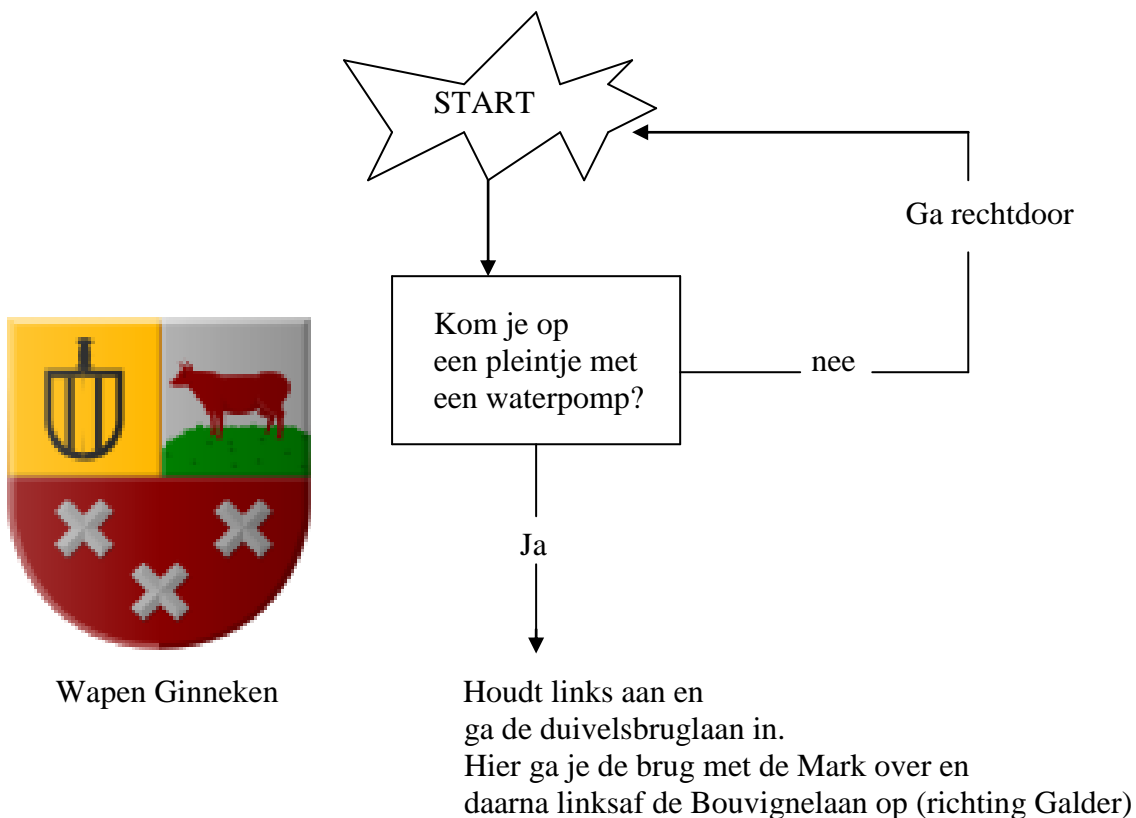

Het Sint-Laurensgeesticht werd geopend in 1913. Het was toen een instelling voor ouden van dagen en zieken. De dagelijkse leiding was in handen van de Liefdezusters van de Heilige Carolus Borromeus uit Maastricht. In 1958 kreeg het een medische staf. Na de gemeentelijke annexatie van 1942 fuseerde het met het regionale Amphia Ziekenhuis Breda en ging daarna Sint-Laurensziekenhuis heten. In 1962 werd het verbouwd tot een modern ziekenhuis.

Het Laurensziekenhuis was een schenking van Jacoba de Grez-Mahie die met haar man in Villa Valkrust woonde tegenover het ziekenhuis.

In 1985 fuseerde het Laurensziekenhuis met het Diaconessenziekenhuis tot Interconfessioneel ziekenhuis De Baronie met de locaties aan de Ulvenhoutselaan en de Langendijk, die na 14 jaar fuseerden tot het huidige Amphia Ziekenhuis. Het Laurensziekenhuis bleef tot 1 november 1993 in gebruik.

Tegenwoordig is nog het hoofdgebouw en de Laurenskapel overgebleven en zijn er woningen gebouwd in het Laurenspark. De Stichting De Grez-Mahie blijft zich inzetten voor het voortbestaan van het voormalige Sint-Laurensgeesticht, de kapel en Villa Valkrust.

Ginneken

De oorsprong van de naam 'Ginneken' is volgens Belgische etymologen zeer oud, en dateert waarschijnlijk uit de Gallo-Romeinse periode. Het achtervoegsel /-eken/ gaat terug op het Latijnse /-iacum/. Het naamdeel /Ginn-/ is terug te leiden tot een Keltische persoonsnaam

Gimmo of Geminius. 'Ginneken' betekende dus oorspronkelijk: 'domein van Gimmo/Geminius'.

Ginneken is ontstaan als nederzetting aan de Mark. De eerste brug over de Mark te Ginneken werd pas in 1611 aangelegd. Vanaf omstreeks 1760 werd deze de Duivelsbrug genoemd. In 1317 werd Ginneken een zelfstandige parochie, die afgesplitst werd van de parochie van Gilze. Ginneken was een heerlijkheid binnen de Baronie van Breda. Een schepenbank werd ingesteld in 1328. In 1795 werd Ginneken een municipaliteit en in 1814 werd deze, samen met Bavel, omgevormd tot de gemeente Ginneken en Bavel. Het plaatsje zou omstreeks 1900 vooral een toeristische functie innemen, waar men veel hotels en pensions aantrof. Dit kwam doordat het dal van de Mark en het nabijgelegen Mastbos zeer aantrekkelijk waren. In 1904 werd een watertoren gebouwd, die echter in 1948 weer werd afgebroken. In 1913 werd het Sint-Laurentsgesticht opgericht, aan de Ulvenhoutselaan. Dit werd opgeheven in 1993. In 1923 vestigde zich de Stichting Moederheil te Ginneken, dit is in 1972 voortgezet als Instituut Valkenhorst.

Op 1 januari 1942 werd het dorp Ginneken, onder invloed van de bezetter, geannexeerd door Breda. De rest van de gemeente Ginneken werd de gemeente Nieuw-Ginneken.

*Hier liep 't Leike, Ginnekens grens,
Zelfstandig zijn en blijven was de wens.
Doch de Zuidelijke opmars vorderde gesta,
en op 1 januari 1942 werd 't Ginneke voorgoed Breda*

Tegenover Kasteel Bouvigne ga je de weg rechts het Mastbos in.

Kasteel Bouvigne

Kasteel Bouvigne ligt even buiten de wijk het Ginneken en vlak bij het Mastbos ten zuiden van Breda.

Het is eigendom sinds 1972 van Waterschap Brabantse Delta. Na restauratie tussen 1975 en 1977 werd het heropend op 13 september 1977 door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Claus.

Het is onbekend hoe oud het kasteel precies is en hoe het er oorspronkelijk heeft uit gezien. Vanaf 1494 was er op het goed De Boeverie sprake van een omwaterd stenen huis nabij de daar al gelegen grote en kleine hoeve. De kleine hoeve stond bij de kruising van de Duivelsbruglaan en de Bouvignelaan maar ging in vlammen op tijdens de belegering van Breda door Spinola in 1624. De grote hoeve was sinds 1614 eigendom van de Prinsen van Oranje en sinds 1881 van de staat. In 1941 door een V-1 raket verwoest maar later herbouwd. In 1554 dook het stenen huis voor het eerst op in een officiële akte: het testament van de vroegere eigenaar Jacob van Brecht. In dit testament werd het kasteel omschreven als een statig stenen huis omgeven met grachten. Het kasteel is in de loop der tijd uitgebreid. Het begon met het stenen huis, waarop later de eerste verdieping van de toren is gebouwd (tussen 1554 en 1611). In de drie jaar daarna zijn er nog enkele andere verbouwingen gedaan en is de toren verhoogd met een tweede verdieping. Op 8 oktober 1614 kocht prins Philip Willem Boeverijen voor 27.000 gulden om het samen met zijn broers Maurits, Frederik Hendrik en Willem II als jachtslot te gebruiken.

In totaal hadden achter elkaar acht prinses het kasteel in hun bezit. In 1637 was het het hoofdkwartier toen Frederik Hendrik de stad Breda belegerde om aan de Spaanse overheersing een eind te maken. Hendrik Carel van Naerssen verzette zich in 1774 tegen afbraak na verwaarlozing. De Nassause Domeinraad gaf toe. Welgestelde koffieplanter

George Ruysch knapte het kasteel op en verfranste de naam naar Bouvigne (genoemd in 1802 in een koopakte). Vanaf 1930 kwam het kasteel in handen van de overheid en werd het onder andere lange tijd verhuurd aan de Catechisten van de Eucharistische Kruistocht (Pius X-stichting).

In 2007 was het kasteel regelmatig in het plaatselijke nieuws in verband met controversiële bouwplannen bij het kasteel. Sinds 1 oktober 2010 is kasteel Bouvigne één van de officiële trouwlocaties binnen de gemeente Breda.

Er zijn drie verschillende tuinen:

- een Franse tuin, op initiatief van mr. Leopold de Bruyn (de toenmalige eigenaar) rond 1913 aangelegd;
- een Engelse tuin, aangelegd rond 1920. In het midden staat een kapel die in 1932 gebouwd is door de Pius X-stichting;
- een Duitse tuin, aangelegd in de jaren dertig, met de voormalige grafkapel van Mgr. Frencken (geestelijk leider van de catechisten)

In de tuinen staan beelden. De tuinen zijn te bezoeken. Het kasteel is dat alleen op speciale dagen, bijvoorbeeld de Brabantse Kastelendag. Achter Kasteel Bouvigne ligt het Markdal. Kasteel Bouvigne bezit een tamelijk opvallende gelijkenis met het grotere Kasteel van Schoten in de Belgische gemeente Schoten. De heerlijkheid Breda stond eertijds (van 1167 tot 1268) onder gezag van de Heren van Schoten (de vlaggen van Schoten en Breda zijn identiek). Toch is er van een relatie tussen beide kastelen niets bekend. Ten tijde van de heren van Schoten vormde het goed De Boeverie (het latere Bouvigne) mogelijk al een middeleeuws eigengoed. In de vijftiende en zestiende eeuw was er een omwaterd herenhuis gevestigd, dat in bezit was van de familie Van Brecht. Nadat in 1548 de bouw van het huidige kasteel was begonnen, begon in 1611 de definitieve verbouwing waarbij het huis zijn huidige vorm kreeg.

Het Mastbos

Het Mastbos is een van de alleroudste naaldbossen en na de Wouwse plantage het oudste cultuurbos van Nederland. Graaf Hendrik III van Nassau heeft het bos vanaf 1505 laten

aanleggen met zaaigoed van de grove den uit Neurenberg in Duitsland. Voor de aanleg was in dit gebied een heideveld met een aantal kleinere eikenbossen.

Het mastbos heeft in de loop der eeuwen hout geleverd voor onder meer de bouw van het Kasteel van Breda en de Spaanse vloot. Later leverde het masten voor de schepen van de VOC. Ook heeft het bos dienst gedaan als jachtgebied voor de Heren Breda.

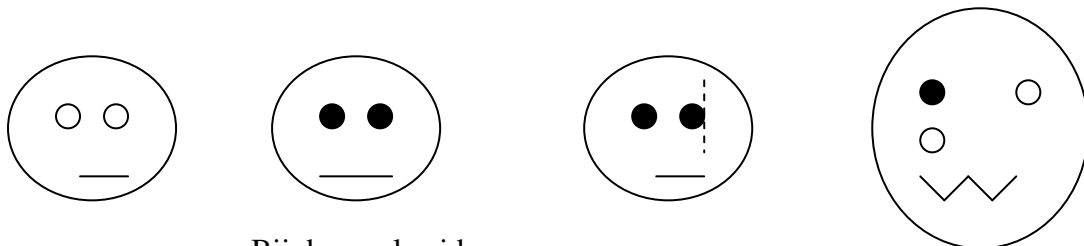
Bij eerste aanleg was het bos 3 kilometer lang en ongeveer 750 meter breed. Het oudste gedeelte van het bos ligt in het gebied van hotel Mastbos naar het einde van het eeuwigheidslaantje.

Vanaf 1621 werd het Mastbos op een meer planmatige wijze beheerd. In opdracht van Willem III werd later *De Orde en het Reglement van zijne Koninklijke Majesteit van Groot-Brittanje op het beplanten van de Baronie van Breda* opgesteld, wat een grote invloed heeft gehad op de ontwikkeling van het bos.

In 1800 werden grote delen van het bos door een grote storm verwoest, waarna herplanting plaatsvondt. In deze periode is het bos verder uitgebreid richting Galderse Heide.

Vroeger was er van de Ginnekensche Tramweg Maatschappij een paardentram van Station Breda naar hotel Mastbosch. De *Tram Breda-Mastbosch* startte op 3 juli 1901.

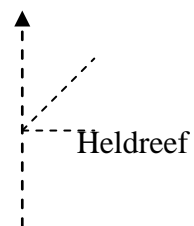
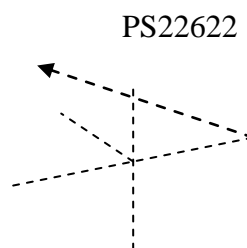
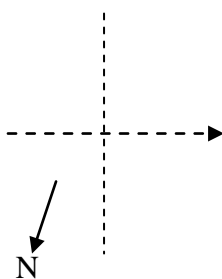
Op donderdagavond 17 april 2014 is bij een zeer grote brand ongeveer acht hectare van het bos verwoest.

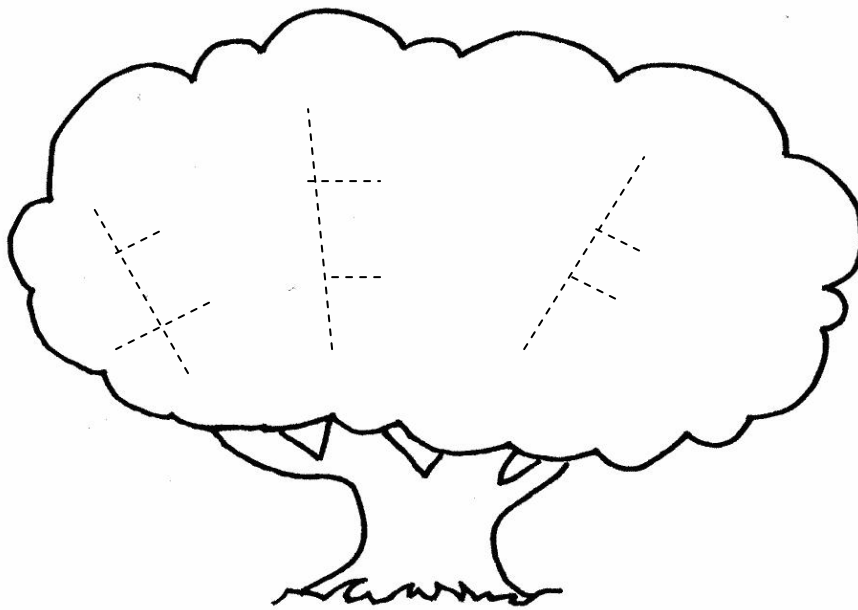

Bij de speelweide

PS 22623

Bij de volgende kruising ga je 132 graden westom.

De post in de Vloeiweide

In de vroege morgen van 4 oktober 1944 werd door de Duitsers een overval uitgevoerd op een Radiopost in de Vloeiweide. De radiopost was ingericht in de boswachterswoning van boswachter Neefs. De woning was gelegen in de Vloeiweide in Rijsbergen. Bij deze overval kwamen vijf medewerkers van de Ordedienst (OD) om het leven. Op 5 oktober 1944 werden als represaille acht medewerkers van de OD op de Schietheide in het Mastbos, aan de Galderseweg, in de omgeving van Ginneken terechtgesteld. De verzetsstrijders behoorden tot een radiopost en een Bewakingsgroep van het Gewest 16 van de Ordedienst. Bij de overval kwamen eveneens de moeder en drie kinderen van het gezin van boswachter Neefs om het leven. De boswachterswoning brandde gedeeltelijk af. Op de plaats waar de woning heeft gestaan herinnert de fundering van het huis en een gedenkteken aan de slachtoffers die door de Duitsers en hun Nederlandse handlangers werden omgebracht. Aan de Schietheide, op de plaats waar de terechtstelling van de gevangenen plaats vond, is ter nagedachtenis aan de slachtoffers een monument opgericht. Het gedenkteken in de Vloeiweide werd in 1985 door leerlingen van Groep 7 van de St. Bavoschool in Rijsbergen geadopteerd.

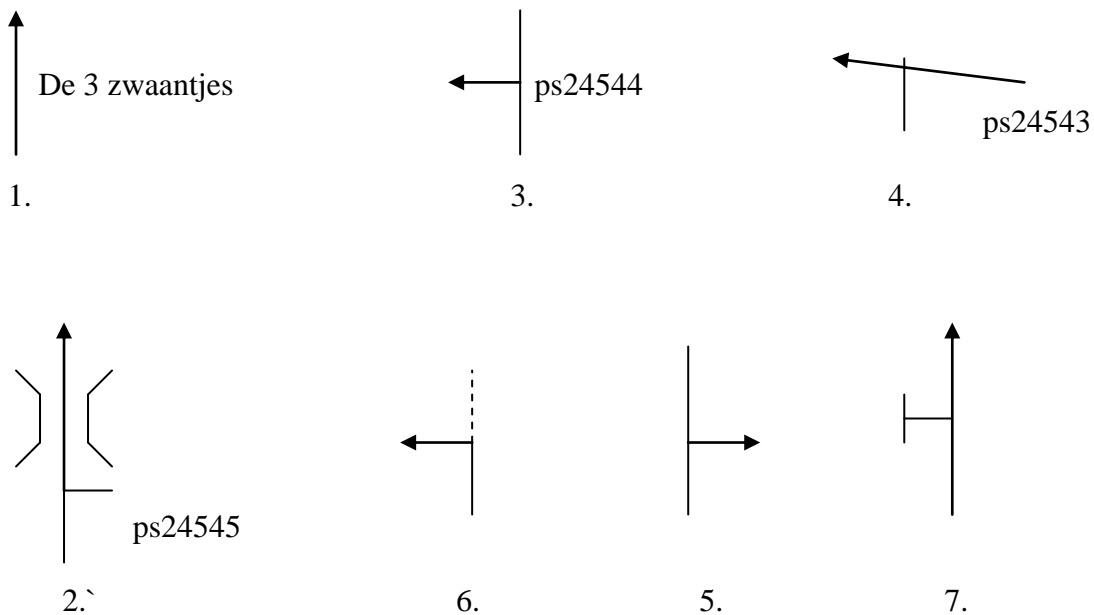
Na een kort verhoor werden op donderdagmorgen 5 oktober 1944, de gevangenen naar de Schietheide in het Mastbos, aan de Galderseweg, in de omgeving van Ginneken gebracht. De negen gevangenen werden met kleine tussenruimte naast elkaar voor de kogelvanger van de schietbaan opgesteld. Voor hen stond een vuurpeloton van negen Feldgendarmen. Het vuurpeloton stond onder bevel van oberleutnant Adolf Balhüff. Een gevangene kon de dans ontspringen. Het was Frie Renard, de vriend van de zoon van Neefs. Frans de Visser zei dat Renard niet tot de groep behoorde en met de activiteiten van de radiopost in de Vloeiweide niets te maken had. Het was zijn redding de oberleutnant liet Renard uittreden. Renard moest naast hem plaatsnemen om vanaf dat punt de executie van de acht personen gade te slaan. Na de terechtstelling werd Frie Renard afgevoerd naar de Chassékazerne in Breda. Hij kwam samen in de cel te zitten met de handlanger van leutnant Steinmeier, Lodewijk de Coster. De Coster probeerde Renard uit te horen. Op 9 oktober 1944 werd Renard vrij gelaten.

**Je bent nu aangekomen bij de Galderseweg. Ga hier rechtsaf.
Je blijft rechtdoor lopen tot dat je over een viaduct heen loopt. Onderaan ga je linksaf.**

Klokkenberg

Het Medisch Centrum de Klokkenberg is een sanatorium voor tbc-patiënten in de Nederlandse stad Breda. Het werd in 1953 opgericht en ligt aan de Galderseweg, met uitzicht over het Mastbos en het Markdal. Nadat het aantal patiënten terugliep, werden de activiteiten van De Klokkenberg verbreed. Er werden nieuwe afdelingen toegevoegd, zoals de thoraxkliniek (hartchirurgie), de long- en astmakliniek, allergologie en immunologie en een kliniek voor de behandeling van epileptische patiënten (Hans Bergerkliniek). Ook had de Klokkenberg een afdeling voor kinder- en jeugdpsychiatrie.

In de jaren '90 raakt het centrum steeds verder in de problemen. De Klokkenberg heeft te lijden onder de schaalvergroting in de medische zorg, maar ook aan voortdurende interne conflicten, vooral bij de thoraxafdeling. Dit leidde ertoe dat in 1997 de thoraxkliniek wordt ondergebracht bij het toenmalige Ignatiusziekenhuis aan de Molengracht in Breda. De overige afdelingen bleven zelfstandig voortbestaan totdat in december 2001 De Klokkenberg geheel werd ontmanteld. De long- en astmakliniek werd ondergebracht bij het revalidatiecentrum, de GGZ nam de afdeling jeugdpsychiatrie over en de afdeling allergologie en immunologie werd ondergebracht bij het Amphia Ziekenhuis. Alleen de Hans Bergerkliniek bleef zelfstandig doorbestaan onder een nieuwe stichting. Deze kliniek is nog lange tijd gevestigd aan de Galderseweg, maar verhuisde in mei 2006 naar nieuwbouw nabij de Oosterhoutse vestiging van het Amphia ziekenhuis.

Het Markdal

Het Markdal ligt ten zuiden van Breda en loopt tot Meersel-Dreef tot de grens met België tussen Breda en de grens met België. Het is een open weidegebied en wordt doorsneden door de rivier de Mark (Dintel).

Tussen de wijk het Ginneken en Kasteel Bouvigne is een wandelgebied dat beheerd wordt door Staatsbosbeheer. Hier liggen stenen met gedichten erop. Ter hoogte van het Ginneken zijn er onder andere de Duivelsbrug en de Vrijlandtbrug.

In de jaren '60 van de twintigste eeuw is de meanderende Mark gekanaliseerd. Hierdoor kon het water sneller worden afgevoerd en werd overstromingsgevaar verminderd. Ook kwam de kanalisering de landbouw ten goede. Met het kanaliseren van de Mark is echter ook veel van de kenmerkende flora uit het Markdal verdwenen.

In het kader van natuurontwikkelingen is aan het begin van de 21e eeuw besloten de natuurlijke loop van de Mark te herstellen. Daartoe zijn bochten in de rivierloop aangebracht en is de rivierbedding steiler gemaakt. De omliggende weilanden zijn omgevormd tot schraalgrasland, kenmerkend door hun voedselarme bodem en hoge grondwaterstand. Hiertoe werd de voedselrijke toplaag van de bodem afgegraven. Op de afgegraven gronden zijn karakteristieke planten als dwergbies en blaartrekkende boterbloem verschenen.

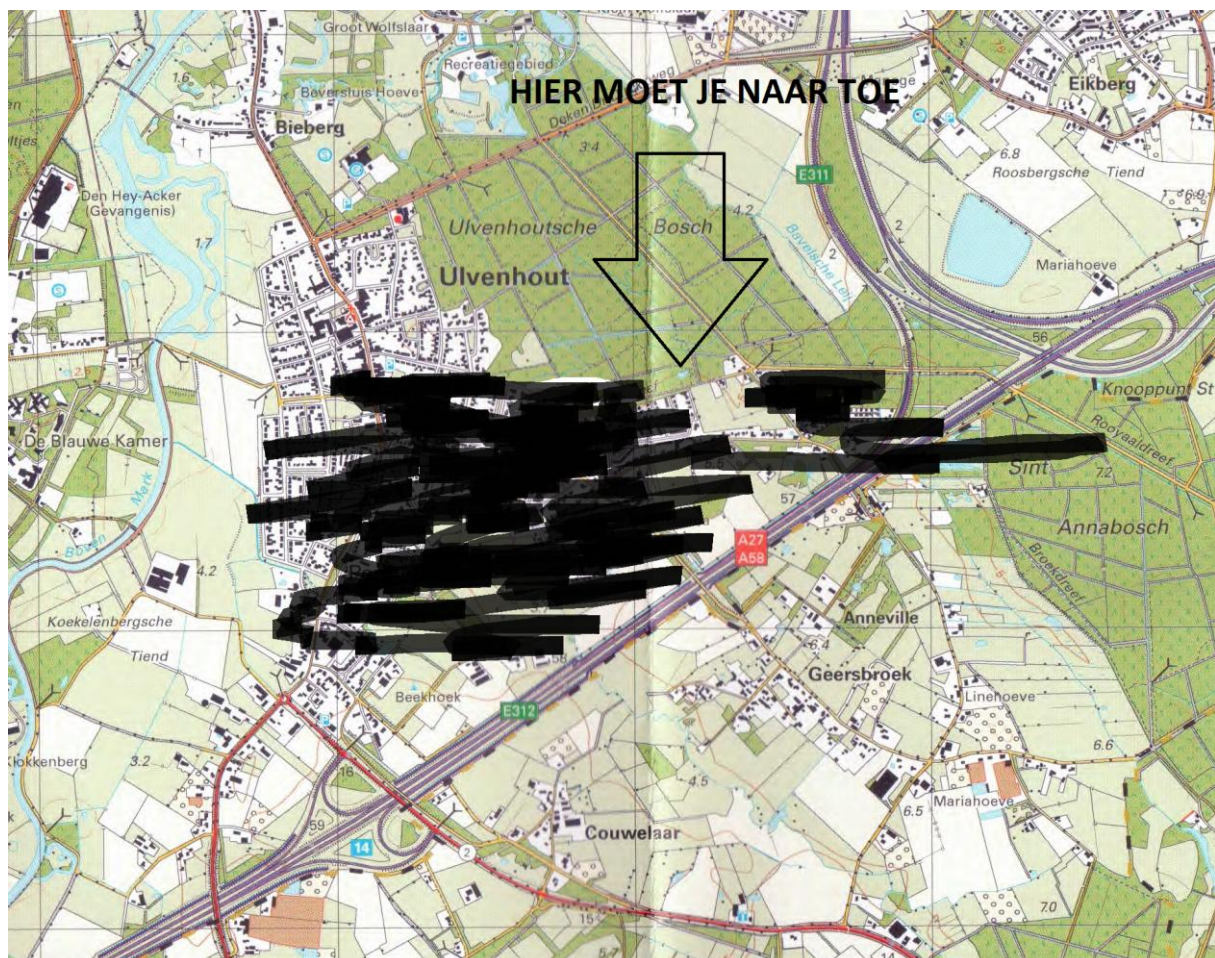
De reconstructie van het Markdal werd voltooid in 2004. Sinds die tijd is de visstand in de Mark aanzienlijk verbeterd. Ook is de oeverwal in het gebied teruggekeerd. Andere vogels in het Markdal zijn de ijsvogel, die net als de oeverwaluwt nesten bouwt aan de oevers van de Mark. 's Winters wordt het gebied bevolkt door de Canadese gans en de wintertaling.

**Maak vanaf lantaarnpaal 2 een
Recognografische schets tussen
180 graden Oostom en 94 graden
Westom**

**Je komt nu bij een
rotonde. Vanaf
hier volg je onderstaande
kaart met blinde vlek.**

8.

9.

Hier aangekomen loop je het fietspad verder rechtdoor totdat je bij de Fazanterie bent.

